

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Актуальність дослідження обумовлена тим, що тільки близько 25 % школярів і студентів володіють навичками і прийомами критичного мислення. У західній системі освіти з 80-х рр. XX століття почався педагогічний рух за розвиток у школярів і студентів критичного мислення. Всі академічні дисципліни необхідно було перебудувати в дусі рефлексії, учні та студенти мають оволодіти навичками критичного ставлення до пропонованих аргументів і способів діяльності, Критичне мислення є технологічною методологією, застосовною до різних сфер інтелектуальної діяльності людини [1, 2].

Термін «критичне мислення» є поширеним не лише в сучасних дослідженнях, а й в опублікованих програмах і стандартах для середньої і вищої школи [1, 2]. Це відображено у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки [3, с. 16]. Відбуваються зміни в сучасному українському суспільстві, особливо зараз, під час війни. Потрібні нові підходи до підготовки студентів, зокрема майбутніх психологів [2, 4].

На нашу думку, традиційна освіта потребує змін. Одним з головних завдань освіти є формування та розвиток активно мислячої особистості, здатної аналізувати, структурувати і критично оцінювати інформацію [1–4].

Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених різним аспектам формування критичного мислення особистості, на сьогодні залишаються не достатньо розкритими психологічні основи формування критичного мислення майбутніх психологів, ролі цих механізмів і їх специфіки в цьому процесі.

Застосування штучного інтелекту в психологічних дослідженнях відкриває безліч можливостей для розвитку та розширення знань про людську психіку та поведінку: аналіз тексту та мовлення; прогнозування поведінки та реакцій; аналіз зображень та відео; психологічна діагностика та лікування; створення віртуальних психологічних експериментів; прогнозування ризику психічних захворювань. Ці застосування демонструють потужний вплив, який

штучний інтелект може мати на розвиток психологічних досліджень та розуміння людської психіки. Використання штучного інтелекту для розвитку та вдосконалення інструментів діагностики психічних розладів дозволяє покращити точність та швидкість, забезпечуючи більш ефективне лікування та підтримку пацієнтів.

Майбутні психологи виділяють переваги використання у професійній освіті: генерація цікавих ідей, додавання, систематизація та структурування інформації, швидкий збір необхідного. Недостовірна, неправдива або політично ангажована інформація, відсутність посилань на джерела інформації, неточні дані або алгоритми дій, інформаційні або візуальні галюцинації виявилися поширеними недоліками штучного інтелекту [5]. Позитивним є те, що студенти мають багатогранні уявлення про використання штучного інтелекту у професійній діяльності психологів. Згідно з нашим опитуванням, 55 % викладачів висловлюють скептичне ставлення до використання штучного інтелекту у професійній підготовці студентів-психологів, так як це не розвиває у них критичне мислення.

Розвиток критичного мислення є гарантом формування пізнавальної активності здобувача освіти, завдяки чому розвивається його мислення, формуються знання, необхідні для подальшої успішної професійної діяльності особистості. Вивчення критичного мислення у студентів – майбутніх психологів показало, що 58 % студентів – майбутніх психологів мають креативний тип мислення. Це здатність міркувати творчо, знаходити нестандартні рішення.

Середній рівень ригідності мають 38 % респондентів. Середній рівень критичного мислення за Л. Старкі – у 69 % респондентів. У досліджуваних студентів – майбутніх психологів не виявлено осіб з низькою ригідністю мислення та високим рівнем критичного мислення згідно методики Л. Старкі. Розроблені рекомендації щодо формування критичного мислення у студентів – майбутніх психологів для адміністрації закладів вищої освіти, викладачів, психологів, здобувачів вищої освіти та їхніх батьків.

Таким чином, розвиваючи критичне мислення студентів, ми навчаємо їх аналізувати інформацію, виробляти вміння бачити змістові помилки й логічні недоліки у висловленнях, давати оцінку запропонованим твердженням, обирати аргументи для доведення власних думок чи спростування отриманої інформації, формуємо здатність формулювати обґрунтовані висновки, приймати самостійні рішення та прогнозувати результати – вміння, які є необхідними для підготовки кваліфікованих фахівців і розумних, свідомих громадян

суспільства. Це особливо важливо в їх майбутній роботі психологами.

Отже, для ефективної роботи із штучним інтелектом студентам потрібно розвивати навички формулювання запитань до тексту, вміння аналізувати отриману інформацію, визначати недоліки та пропозиції з їх усунення, перевіряти достовірність інформації.

Таким чином, інтеграція технологій розвитку критичного мислення із застосуванням штучного інтелекту може бути мотивацією для студентів, розвитку критичного мислення на їх подальше навчання та кар'єру.

Виявлені тенденції дають підстави для активізації питань етики та доброчесності у використанні штучного інтелекту студентами-психологами від час професійної підготовки.

Література:

1. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.
2. Кроуфорд А., Саул В., Метью С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів: навч. посіб: навч. посіб. Київ : Плеяди, 2006. С. 3–34.
3. Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/KR220286?an=1>
4. Столярчук Олеся Анатоліївна та Пророк Н. В. (2024). Використання штучного інтелекту в професійна освіта майбутніх психологів. Психологічні студії: науковий фаховий журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки (2). Р. 114–120. ISSN 2786-7331; 2786-7.
5. Чуба О. Формування критичного мислення як психолого-педагогічна проблема сучасності. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 3. С. 202–208.